

Asia: VN/25733/2021

Luonnos Suomen digitaaliseksi kompassiksi

1. Kompassin tarkoitus

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Digitaalista kompassia ja siihen liittyvää yhteistyötä Suomessa tarvitaan. Kiitämme mahdollisuudesta antaa lausuntomme.

Digitalisaatio, kuten automatisaatio, digitaaliset palvelut, internet, tekoäly, robotit, etäyhteyksien kautta toimiminen, sosiaalinen media, suoratoistopalvelut ja niihin liittyvä datatalous, investoinnit, omadatan käyttö ja kyberturvallisuus, vaikuttaa nykyisin valtavasti ihmisten käyttäytymiseen, yritysten menestykseen ja julkisten organisaatioiden onnistumiseen tehtävissään.

Siksi Suomen digitaalista kompassia ei pidä laatia vain ministeriöiden välisen työnjaon ja priorisointien näkökulmasta, vaan tavoitteeksi on asetettava myös tarvittavien yhteistyötä edistävien rakenteiden ja ratkaisujen luominen ja vahvistaminen yhteiskunnassa.

Miltei kaikkien digitaalisessa kompassissa mainittujen tavoitteiden kannalta ratkaisevaa on, että pystytään rakentamaan ja vahvistamaan pitkäjänteistä yhteistyötä niiden toteutuksen kannalta oleellisten toimijoiden kesken. Sellaisia ovat valtionhallinnon lisäksi esimerkiksi yritykset, kunnat, tulevat hyvinvointialueorganisaatiot, kolmannen sektorin organisaatiot sekä niitä edustavat tahot.

Ministerityöryhmä ja pienin resurssein virtuaalisesti toimiva digitoimisto eivät ole riittävä rakenne edistämään tarvittavaa yhteistyötä.

Pelkkä lausuntojen pyytäminen ja joukkoistaminen eivät sitouta yhteisiksi toivottuihin tavoitteisiin. Tarvitaan pysyviä rakenteita.

Siksi ehdotamme (1) julkisten alojen ja (2) yritysten neuvottelukuntaa tai vastaavia aktiivisten toimijoiden verkostoja tavoitteiden ja tarvittavan yhteistyön tueksi.

Pidämme tärkeänä ministerityöryhmän ja digitoimiston työn jatkamista seuraavilla hallituskausilla.

2. Haasteet ja mahdollisuudet

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Haaste 1: Yhteiskunnan rakenteissa, kuten rahoituksessa, hallinnossa ja sääntelyssä on nykyisin lukuisia mekanismeja, jotka hidastavat tai estävät digitalisaation järjestelmällistä ja asiakaslähtöistä kehittämistä. Digikompassin pitäisi olla jatkossa myös keino pureutua näiden esteiden tunnistamiseen ja raivaamiseen.

Haaste 2: Digitalisaatio muuttaa voimakkaasti sekä asiakkaiden käyttäytymistä että työtä. Töiden sisällöt, toimintatavat ja organisointitavat muuttuvat: Työn murros on käynnissä kaikilla toimialoilla ja työnantajasektoreilla. Eri ammatti- ja toimialoilla muutokset ovat erilaisia.

Digimurroksen lisäksi sanastossa voisi määritellä työn murroksen.

Digitalisaation kärkimaana Suomen pitäisi olla myös digitalisaation aiheuttaman työn murroksen toteutuksen ja toimintatapojen uudistamisen kärkimaa.

Työmarkkinakeskusjärjestöt ja Yrittäjät julkaisivat tätä varten maaliskuussa 2022 yhteisen digitalisaatiota koskevan keskustelualoitteen työpaikoille ja toimialoille (<https://hyvatyo.ttl.fi/tyo2030/tyoelaman-tilannekuva/tyomarkkinajarjestojen-yhteinen-keskusteluavaus>). Sen tärkein viesti tuleville vuosille on, että digimuutoksessa ja murroksessa tarvita jatkuva vuoropuhelu digitalisaation hyödyntämisestä, työn ja toimintatapojen muuttumisesta ja siihen liittyvistä kokemuksista työyhteisöissä.

Työelämän kehittämistä on Suomen digitaalisen kompassin luonnoksessa käsitelty lähinnä osaamisen kautta. Se on kuitenkin vain yksi osa työpaikoilla tarvittavaa kehittämistä. Digiosaamisen lisäksi pullonkaula on toimintatapojen uudistaminen työpaikoilla. Kompassin johdannossa viitataan samaan toiminnallisilla uudistuksilla.

Ehdotamme, että Digitaalisessa kompassissa otetaan huomioon työelämän kehittämisen kasvanut tarve hyödyntämällä Suomen pitkää ohjelmallisen työelämän kehittämisen perinnettä. Lisäisimme työelämän kehittämisen sekä Kompassin haasteisin että tavoitteisiin.

Helposti toteutettava toimenpide on panostaa seuraavilla hallituskausilla jo käynnissä olevan TYÖ2030-ohjelman toteutukseen. Ohjelma kokoa laajasti yhteen työelämän kehittämisen eri tahot, kuten ministeriöt, työmarkkinajärjestöt, Business Finlandin ja Työterveyslaitoksen, ja edistää yhdessä tapahtuvaa kehittämistä ja toimintatapojen uudistamista toimialoilla ja työpaikoilla.

3. Tavoitteet

Lausuntonne osaamisen osa-alueen osalta

Jako digitaalisiin perustaitoihin ja syvempään digitaaliseen osaamiseen on kannatettava. Kannatettavaa on myös se, että digikompassissa otetaan kantaa digiosaamisen kehittämiseen. Kuntaorganisaatioilla on iso rooli koulutuksen järjestämisessä ja osaamisen vahvistamisessa.

Julkisissa organisaatioissa on nykyisin sekä merkittävää digiosaamista että merkittäviä osaamistarpeita. Tämä on tarpeen ottaa huomioon. Pelkästään kunta-alalla työskentelee nykyisin noin viidesosa palkansaaajista.

Jatkuvan oppimisen kannalta keskeistä on työpaikoilla ja työssä tapahtuva oppiminen, jonka merkitys on digiaikana edelleen kasvanut. Sitä edistetään kansallisesti TYÖ2030-ohjelman kautta.

Lausuntonne infrastruktuurit-osa-alueen osalta

-

Lausuntonne yritykset-osa-alueen osalta

-

Lausuntonne julkisten palveluiden osa-alueen osalta

Luonnoksen ehkä heikoin kohta on se, miten siinä käsitellään julkishallintoa. Kompassissa hahmotellussa kokonaiskuvassa yritykset kuvataan toimijoina, mutta julkinen sektori nähdään vain ”julkisina palveluina”. Ei toimijana vaan toimenpiteiden kohteena. Tämän merkitystä asioiden käsittelylle kompassissa voi kuvitella, jos yritykset olisi vastaavalla tavalla kuvattu ”yksityisinä palveluina ja tuotteina”.

Useat digikompassiin kirjatut tavoitteet ja toimenpiteet edellyttävät paikallisen ja alueellisen tason toteutusta. Erityisesti kansalaisia koskevien tavoitteiden kannalta kunta- ja hyvinvointialueorganisaatioiden rooli on jopa ratkaiseva.

Kunnat ja tulevat hyvinvointialueet ovat merkittäviä toimijoita digitaalisen osallistumisen ja palvelujen kehittäjinä ja niihin liittyvässä yhteistyössä. Tärkeänä pidämme, että se tuodaan paremmin esille. Esimerkiksi yksityinen-julkinen -yhteistyötä ei tehdä yritysten ja ”julkisten palvelujen” välillä, vaan sitä tehdään julkisten organisaatioiden kanssa.

Ehdotamme, että julkiset organisaatiot, kunnat ja hyvinvointialueet tuodaan selvästi näkyviin toimijoina kompassin eri osissa.

4. Avaintulokset

Lausuntonne osaamisen osa-alueen osalta

-

Lausuntonne infrastruktuurit-osa-alueen osalta

-

Lausuntonne yritykset-osa-alueen osalta

-

Lausuntonne julkisten palveluiden osa-alueen osalta

Julkisten palveluiden kokonaisuudessa on suuri määrä avaintuloksia, mutta kunnat ja tulevat hyvinvointialueet on mainittu selkeästi vain digitaalisen turvallisuuden osa-alueella. Tämä on ongelmallista sekä kokonaisuuden hahmottamisen että tavoitteiden toteuttamisen kannalta.

Linjausten vaikutus esimerkiksi kuntien järjestelmiin, kehittämiseen ja yksityinen-julkinen - yhteistyöhön ai avaudu, ei myöskään se, miten tarvittavia kehittämisresursseja vahvistetaan.

5. Mittarit

Lausuntonne osaamisen osa-alueen osalta

-

Lausuntonne infrastruktuurit-osa-alueen osalta

-

Lausuntonne yritykset-osa-alueen osalta

-

Lausuntonne julkisten palveluiden osa-alueen osalta

6. Tuloksellisuuden seuranta ja yhteiskunnallisten vaikutusten arviointi

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

7. Muut huomiot digikompassiluonnoksesta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomessa on käynnissä parhaillaan tuhansia digitalisaatioon liittyviä kehittämishankkeita. Digikompassin rakenne tavoitteineen, avaintuloksineen ja toimenpiteineen on selkeä, mutta sisällöltään vielä liian laaja. Digikompassilla tulee tavoitella oleellisen ja vaikuttavan löytämistä, ei mahdollisimman monen kehittämistoimen tai hankkeen esille tuomista.

Digiministeriryhmän, -toimiston ja -kompassin on tärkeää seuraavaksi lunastaa paikkansa selkeän kansallisen kehittämissuunnan näyttäjänä, toteutuksen suuntaajana ja eri tahojen yhteistyön edistäjänä. Ratkaisevaa on, miten seuraavat hallitukset ottavat kompassin omakseen ja miten sen avulla kyetään edistämään toteutuksen kannalta oleellista laajaa kansallista yhteistyötä.

Hakonen Niilo
Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT